

40 փ3.

ՄԱՐԹԱՅԻՐ

40 փ3.

Ազգային, Քաղաքական, Բանասիրական եւ Երգիծաբանական

ՏԵՐԵՑ ԿԱՐՏԱՆԻՍ ԵՄԵՐՍՈՆԻԱՆ

Հասցէ. Ղալաթիա Կոստանդնուպոլիս

ԺԻՒ. Տարի Թիւ 35

ՄԱՐԹԱՅԻՐ

6 Մարտ, 1899

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՐԲԱՅՐ ԴՊԻՐ. — Բարեկենդանէն ետք. — Խոհեր :
Ն. — Հիւանդանոցի նուագահանդէսին շուրջը :
Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ. — Նուպար փաշայի կեանքէն :
Վ. Փ. — Հա', հա', հա'. — Առ Հազար :
Ս. ՄԵԾԱՏՈՒՐ. — Գաւառային կեանքէն. — Մանցօն եւ
Կարօն :
ՓԻԻՐԻԻԶ. — Թմբուկ :
Յ. Մ. ՀԱՃԵԱՆ. — Մեծ Պահք :
ԴԴՈՒՄ. — Սուրբէ սանսան, մէմնուն օլուսուն սէն սէ
վարսան :
Պ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ. — Նկարներ :
Ազգային լուրեր :

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԷՆ ԵՏՔԸ

Խ Ո Շ Ե Ր

Հիմայ որ Բարեկենդանի տենդոտ զբօսանքները բոլորովին վերջացած են, ու եկած է ինքնամփոփ մտածման ժամանակը, կը կարծենք թէ յարմար ա-տենն է ընթերցողին հետ խորհրդածելու տարիին այդ խել խօլ մէկ քանի օրերուն նշանակութեանը վրայ :

Նախ եւ առաջ պէտք է ըսենք թէ բնաւ համա-միտ չենք այն ինքնակոչ փիլիսոփաներուն, որոնք Բարեկենդանի զուարճութիւնները վնասակար, կամ զոնէ անպէտ, կը համարին մարդուն համար : Դատա-պարտելով հանդերձ բարոյականի հակառակ շուայ-տութիւնները, որոնք կը գործունին Բարեկենդանի պատրուակաւ, (Թէեւ, ըսենք անցողակի, շուայտ-ները, ցոփուհիները անպակաս են ամենօրեայ կեանքի մէջ), եւ իրաւունք տալով հանդերձ առողջաբան-

ներուն՝ որոնք անզգոյշ զուարճանքները կը պախա-րակեն, իրենց առողջութիւնը վրայ տալերնուն հա-մար, հարկ է սակայն ըսենք թէ զբօսանքը, ծիծաղը պէտք մըն է մարդու : Ծանօթ հրապարակագիր մը կ'ըսէր անցեալ օր. — «Շատ խնդալը անխորհուրդ մարդու մը յատկանիշն է, բայց պէտք է գիտնալ թէ բնաւ չխնդալն ալ նենգամտութեան յայտարար նշանն է. մարդ մը որ զուրկ է խնդալու կարողութենէն, եւ կամ ի հարկին կրնայ զապել իր խնդալու փափաքը, մարդկային ընկերութեան դէմ ատելութիւն ունեցող մը կամ զոնէ մարդկութեան քէն ընող մէկը միայն կրնայ ըլլալ : Այդպիսին եթէ մարդկային ընկերութեան եւ նոյն իսկ իր անձին վնասակար տարր մը չէ, ա-պահով եղիք որ անօգուտ, ապարդիւն մէկն է ան-պատճառ » :

Անկարելի է ուրանալ այս խօսքերուն ստուգու-թիւնը : Զուարճանալը, զբօսանքն ալ հոգեկան մէկ պէտքն է մարդու : Առանց ատոր կը խանգարուի մեր բարոյական հաւասարակշռութիւնը : Որպէս զի անհատ մը, իր ընտրած ասպարէզին մէջ, կարող ըլլայ ան-նըկուն եւ անվհատ կերպով յառաջդիմել, պէտք է մերթ ընդ մերթ պահ մը թուլնայ իր լարուած ուշադ-րութիւնը, եւ իր սովորական մտազբաղումներէն բո-լորովին տարբեր բանով մը ժամանակ անցընէ : Ճիշդ այն ուղեւորին նման, որ անծայր, անսահման անա-պատի մը մէջ ճամբորդելու պահուն, պէտքը կը զգայ զով, կանաչագարդ ովախի մը, կազդուրելու համար իր խոնջած մարմինը, մարդ կեանքի դժուրակ ուղե-ւորութեան երկար ասպարէզին մէջ զուարթ հանգ-րուաններու պէտք ունի : Բարեկենդանը այդ զուարթ հանգրուաններէն մէկն է, եւ անհրաժեշտ է որ քն լուրջ մարդն անգամ պահ մը կանգ առնէ հոն, զոնէ

կարճ ժամանակի մը համար, խել խօլ զբօսանքներու մէջ մոռնալու իր մտմտութիւնը:

Միայն թէ զուարճանալ գիտնալու է: Զբօսանքը՝ յիմարութիւնը չէ անպատճառ, եւ մանաւանդ անպատկառութիւնը չէ բնաւ: Մարդ կրնայ շատ գեղեցիկ կերպով զբօսնուլ, եւ միանգամայն Էն խելահաս եւ Էն պարկեշտ մարդն ըլլալ: Գծախտաբար մեր մէջ շատ սխալ կերպով հասկցուած է զբօսանքը, որ, սա մեր բարքերուն մէջ, գրեթէ հոմանիշը եղած է անբարոյութեան: Անբարոյութիւն, այո՛, շատ մը առաւելներ, ուր ամէն բան նկատողութեան կ'առնուի, բաց ի ընտանեկան պատիւէն ու պարկեշտութենէն: Անբարոյութիւն՝ խաղամոլութիւնը, որ անբան ճարակած է հալ-շալժական սրահներու մէջ (հոս Հալ բառը թէ հայերէն նշանակութեամբ պէտք է առնել եւ թէ անգլիերէն (շաւմ) իմաստով): Անբարոյութիւն՝ պարահանդէսները, ուր գրեթէ միշտ խայտառակութիւնը մեծ բաժին ունի, եւայն եւայլն:

Յաւալի է ըսել թէ՛ ասոնք են մեր երկսեռ երիտասարդներուն նախասիրած զբօսանքները: Յաւալի, կ'ըսենք, ոչ միայն որովհետեւ ասոնք ըստ ինքեան շատ գէշ հետեւանքներ կրնան ունենալ բարբի տեսակէտով, այլ մանաւանդ սա իրողութեան համար որ ասոնք արդիւնքն են աւելի տխրաւիթ պատճառի մը:

«Յուցուր ինծի ընկերներդ, ու ես քեզի ըսեմ թէ ինչ մարդ ես» ըսեր է իմաստասէրը: Ես կրնամ աւելցնել. «Էսէ ինծի թէ ինչպէս կը զբօսնուս, ու ես քեզի ըսեմ թէ որպիսի մէկն ես»: Զբօսանքը՝ մարդու զարգացման, բաղաբակրթութեան աստիճանին, բարոյական մակարդակին յայտարար նշանն է: Ասիկայ գրեթէ անսխալ կանոն մըն է: Կրնանք երեւակայել Փոքր Ասիոյ խորերէն նոր մայրաքաղաքս հասնող գաւառացի անուս մէկը, որ ախորժի Իւնիօն Փրանսէզի սրահին մէջ տրուած նուազահանդէսէն: Եւ փոխադարձաբար, կրնանք երեւակայել ականջը Վէրտիի եւ նոյն իսկ Վակնէրի հիասքանչ նուագներով լեցուած Բարիզեան նրբաճաշակ զբօսասէր մը, որ համ առնէ հովուական տկճորին (պօյնիկ) անտաշ ու միակերպ եղանակներէն: Այս բաղդատութիւնը կարծենք լաւ կը բացատրէ ինչ որ ըսել կ'ուզենք: Մարդ կրնայ շատ բանի մէջ կեղծիք դնել, բայց երբ խնդիրը զբօսանքի ընտրութեան գայ, շատ անգամ անգիտակցաբար կը մատնէ իր ներքին տրամադրութիւնը, բուն ե՛ւր. եւ ուշադիր զննող մը, բարքերու ուսումնասիրող մը, կրնանք ըսել թէ ժողովուրդի մը զուարճանալու եղանակէն ամենէն աւելի խորապէս կարող կ'ըլլայ թափանցել անոր բուն կարագրին:

Բաղդատէ անգլիացիին եւ Ֆրանսացիին սիրական զբօսանքները, եւ ասիկայ շատ գեղեցիկ կերպով կը բացատրէ այդ երկու մեծ ազգերու նկարագրի խորունկ տարբերութիւնը: Անգլիացիին նախասիրած զբօսանքներուն Էն գլխաւորներն են Փոքր պօլը, Լօն Թէնիսը, Քրիկէթը, եւ ուրիշ անյայտի մարմնակրթականքներ, որոնք մեծապէս կը նպաստեն տոկոն, առնական, քաջարի նկարագիր մը տալու: Այլպիսի գաւազներուն: Իսկ Ֆրանսացիին, որ, բաղդատմամբ Անգլիացիին, շատ քիչ կարեւորութիւն կուտայ այդ տեսակ մարմնակրթականքներու եւ ընդհանուր առմամբ վատառողջ զբօսանքներու մէջ կը փնտռէ իր հաճոյքը, կրնանք ըսել թէ խիզախ, յանդուգն ձեռնարկներու մէջ նետուած է, Անկլօ-Մաքսօն ցեղին պատկարող ազգերուն չափ յաջողութեամբ:

Քաղաքակիրթ ազգերու այս աչքի զարնող օրինակէն դառնալով մեր խեղճուկ միջավայրին, խորհող մը ստուգիւ տխրութեամբ պէտք է նշմարէ մեր զբօսանքներուն տափակութիւնը, որ առաւել քան երբէք տափակ բարքերու բացայայտ նշանը եւ ապացոյցն է: Հետեւաբար, դաս մը հանելու համար այս մտածութիւններէն, կը փափաքէինք որ ժողովուրդը հոգ տանի մշակելու, ազնուացնելու դէպ ի հաճոյքները, զուարճութիւնները ունեցած իր ճաշակը, հակամիտութիւնը, եւ ախորժ զգայ օգտակար զբօսանքներէն, որոնցմէ են, օրինակի համար, ընտանեկան պարկեշտ համախմբումները, երաժշտութիւնը, մարմնակրթանքը, զբօսուցիչ եւ միանգամայն հրահանգիչ խօսակցութիւնը (causerie) եւայլն: Զբօսանքներ, որոնք այսօր քաղաքակիրթ ազգերու գլխաւոր զուարճութիւններն են, եւ որոնց վերջինին մէջ մանաւանդ Ֆրանսացիները մեծ վարպետներ են:

* * *

Բարեկենդանի բազմադիմի զբօսանքներուն մէջ, դիմակը՝ տարբեր կարգի մտածումներ կը թելադրէ մեզ:

Անշուշտ կը խորհիք թէ զիմակը բնութիւն ունի ծածկելու մարդու ինքնութիւնը, երեւցնելու զայն այնպէս, ինչպէս որ չէ: Եւ ստուգիւ, Բարեկենդանի տասնեակ օրերուն մէջ, դիտելով զիմակաւորներու տարօրինակ երեւոյթը, անոնց խել խօլ պօռչրտութիւնը, հագուածքը, նիստ ու կացը, ծայրայեղօրէն ծամածռուած ու զաւեշտական դէմքերը, մարդ իրաւունք ունի մտածելու թէ իր նշմարած բազմութիւնը, տարւոյն մնացած օրերու մարդկութենէն բոլորովին տարբեր բան մըն է:

Բայց ես համամիտ չեմ այս կարծիքին, սի-

րելի ընթերցող, Բնդհակառակն ես կը կարծեմ թէ բուն մարդկութիւնը՝ Բարեկենդանի առթիւ երեւցածն է։ Թուղթի կամ մետաքսի կտորէ շինուած դիմակը, փոխանակ ծածկելու մեր ինքնութիւնը, ընդհակառակն զոնէ տարին անգամ մը առիթ կուտայ մեզ արձակ համարձակ ի վեր հանելու մեր ներքին զգացումները, հակամիտութիւնները, մեր բուն էսը վերջապէս, զոր մեր ամենօրեայ կեանքին մէջ կ'աշխատէինք ծածկել կեղծաւոր համեստութեան մը քօղին տակ։

Դիմակը։ Բայց բուն դիմակը մեր ամէն օրուան դէմքն է։ Ո՛րքան թաքուն զգացումներ կը պարսկենք համեստ դէմքի մը տակ. եւ բարեկամութեան կեղծաւոր երեւոյթին տակ, համակրութեան հաճոյսկատար շեշտի մը մէջ, ի՞նչ թունալից, կճող, խայծող թշնամութիւն մը ունինք մեր բարեկամին, եւ նոյն իսկ մեր եղբօր նկատմամբ։

Այո՛, դիմակը, դիմակաւորը, բուն նկարն է, ըսենք ծաղրանկարն է մարդկութեան. եւ պէտք է գիտնալ թէ ծաղրանկարը՝ զիծերու կոշտ ներդաշնակութեան մը մէջ՝ շատ աւելի յատկանշական եղանակով մը ի վեր կը հանէ նկարագրի մը բոլոր ծաղրելի մանրամասնութիւնները։

Երբ դիմակ մը կ'անցնենք մեր երեսը, սովորականէն տարբեր կերպով երեւնալու համար ուրիշներուն, պէտք է գիտնալ թէ մեր ամէն օրուան ըրածէն տարբեր բան մը չենք ընել։ Ամէն օր ալ միթէ անշահախնդրութեան, պարկեշտութեան, ազնուութեան, վեհանձնութեան դիմակը չէ՞ որ կը զնենք մեր երեսին։ Բարեկենդանի դիմակին եւ մեր ամէն օրուան դիմակին միջեւ տարբերութիւնը սա է որ, Բարեկենդանի առթիւ հակամիտութիւն մը ունինք սովորականէն աւելի զգեղ երեւալու, մինչ ամէն օրուան կեանքի մէջ, ճիգ մը, ջանք մը ունինք սովորականէն աւելի գեղեցիկ երեւալու։ Աւա՛ղ, չենք ջանար գեղեցիկ, ազնիւ, վեհանձն ըլլալ, այլ մեր միակ հոգն է այնպէս երեւալ։ Եւ յետոյ, երկու դիմակներուն մէկ տարբերութիւնն ալ սա է որ, Բարեկենդանի դիմակը շատ թափանցիկ է, եւ կրնանք ի պահանջել հարկին վերցնել զայն դիմակաւորին երեսէն, ու ճանչնալ բուն մարդը։ Դժբախտաբար այսպէս չէ սովորական դիմակին համար. աւա՛ղ, շատ թանձր է այն, չափազանց անթափանց. եւ շատ դժուար է, չըսեմ անկարելի, վերցնել զայն մեր բարեկամին երեսէն...

Այո՛, դիմակ, միշտ եւ ամէն կողմ. դիմակ, մեր ընտանեկան բարքերուն, ու մեր առեւտրական կեանքին մէջ։ Դիմակ, մեր անհատական եւ... ներքին գործերուն մէջ։

Երբ վերջնապէս Բարեկենդանի դիմակները վերջան մեր երեսներէն, արդեօք այդ թուղթէ դիմակներուն հետ, վերցուեցան այս վերջին դիմակներն ալ։

ԶԱՐԾԱՅՐ ԴՊԻՐ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍԻՆ ՇՈՒՐՁԸ

Դիտէ՛ք արդէն թէ ես լուրջ գրութիւններէ շատ չեմ տխրած, փոքր լէճէ խոյս կուտամ բողբոջին։ Ես կը սիրեմ խնդալ եւ խնդացնել։ Օրինակի համար, փոխանակ գրելու յրջօրէն թէ Ազգային Հիւանդանոցին ինպատկազմակերպուած նուազանդէսին յաջողութիւնը ինչո՞ւ կը վերագրուի տիկիներու աշխատութեան, մինչդեռ ժողովուրդին զրպանէն ելած 800 ոսկիինն է այդ յաջողութիւնը, ես կը գրեմ, ինչ մը աւելի յրջօրէն. — Ազգ. Հիւանդանոցի պատասպարեալները՝ անկեա՛լ, ծե՛ր, անդամաւո՛յժ, հիւանդ, յիւսի՛ր, ապուշ, շոշո՛րդ, (քեզի չեմ, վրա՛դ չառնես, ես մարդը իր գրածներէն չեմ դատեր), վերջապէս ասոնք ամենքը խօսք մէկ ըրած, գեղեցիկ առաւօտ մը, (այս ձմեռ ունեցանք), Հաստատութեան ընդարձակ պարաէզին մէջ պար մը բոլորելով, անօրէնք եւ պաշտօնէութիւնը իրենց մէջ տեղը առին, եւ բազկատարած, աչքերնին երկինք ուղղած, փարա՛յ, փարա՛յ, աղաղակեցին. եւ ահա՛ փետր. 21ի Կիրակի օրը ժամը 7 1/2ին երկինքէն 800 ոսկի տեղաց այդ Հաստատութեան վրայ։ Իրաց այս կլոր ու գեղին հրաշքին առջեւ ի՞նչ ծառայութիւն մատուցին ինքնա՛մակալութիւնները որ 800 ոսկիին յաջողութիւնը անոնց կը վերագրուի. իրաց այս կլոր ու գեղին հրաշքին առջեւ ի՞նչ յոգնութիւն, յանձն առին Հոգաբարձուները որ անոնց կը վերագրուի 800 ոսկի յաջողութիւնը. իրաց այս կլոր ու գեղին հրաշքին առջեւ ի՞նչ գաղափար յղացան եւ ի՞նչ մասնակցութիւն ունեցան Հոմ-Սքուլի ազնուասիրտ շրջանաւարտները, որ անոնց կը վերագրուի 800 ոսկիի յաջողութիւնը. վերջապէս իրաց այս կլոր ու գեղին հրաշգործութեան առջեւ ի՞նչ ծրարութիւն կը շոյալուի։ 25՞ մի որ հասարակութիւնը, ժողովուրդը պահ մը երկինք համբարձաւ, եւ անկէ ցնծաց այդ 800 փայլուն կլորիկ եւ գեղին ոսկիները, սքանչացած պատասպարեալներու այն գեղին ոսկիները, զարանգէսէն։ Ուրեմն ե՛տ տուէք ձեզի վերագրուած յաջողութիւնը, ո՛վ ինքնա՛մակալութիւն, ո՛վ ինքնա՛մակալութիւն, ո՛վ Հոգաբարձուներ, որ գիշեր եւ ցորեկ կը տքնիք կը քրտնիք հազար անկեալ պատասպարեալներ իրենամեղու համար։ Ե՛տ տուէք, կը պօռամ, ձեզ վերագրուած յաջողութիւնը, ո՛վ Հոմ-Սքուլի շրջանաւարտներ, որ ի գութ հազար պատասպարեալներու ձեռք մասնակցութիւնը չզլացաք նուազանդէսին փայլը աւելցնելու համար։ Եւ դո՛ւն, ո՛վ Վարչութիւնդ ի՞նչի՞նչ

Ֆրանսէզի, ետ տուր քեզ շնորհակալութիւնը, դու որ ձրիաբար եւ ազնուաբար քու սրահներդ Հայ ժողովուրդին տրամադրութեան ներքեւ դրիր յանուն հազար պատուարեալներու:

Ժողովուրդը... ժողովուրդը իր դրամը տուաւ պատուարեալներուն, իր գոհունակութիւնը, շնորհակալութիւնը եւ սքանչացումը յայտնելով այդ նպատակին համար յոգնող, աշխատող, մասնակցող ամէն անհատներուն, եւ ազգային թերթերը իրենց պարտականութիւնը կատարեցին երբ ժողովուրդին թարգմանը եղան, հրապարակաւ յայտնելով անոր՝ այսինքն ժողովուրդին շնորհակալութիւնը:

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Նուպար փաշայի անուան չուրջը՝ խմբագիրները մէյմէկ կենսագիր կտրեցան. գրողները՝ մէն մի կըռռոյներ դարձան, մանաւանդ համբաւեալ կտակը ջուրն իյնալէն ի վեր:

Հանգուցեցին հարստութեանը համար՝ որչափ որ լրագրական կարծիքներն իրենց ելեւէջներն ունեցան, նոյնպէս այդ անուանի Հայուն յատկանշանական մակդիր մը, ախողոս մը տալու համար ալ՝ համազգային խմբագիրներն իրենց մէջ չհամաձայնեցան:

Ամեն. Օրմանեան Ս. Պատրիարքը՝ հոգեհանգստեան օրը «ընտրելագոյն ազգայնոց մէջ ընտրելագոյնը» կոչեց զայն: Եւրոպական մամուլը՝ «Արեւելքի է՛ն մեծ դիւանագէտներէն մին» նկատեց: Ոմանք՝ «Արեւելքի Քաւուր» տիտղոսը տուին: Սթանբուլ՝ «Եգիպտական հայրենասէր» անուանեց: Սըր Ալֆրէտ Միլնըր՝ յանձին Նուպարի «մեծ տաղանդ մը» ներկայացուց զմայլմամբ: Այլը՝ Կլատտոնէ աւելի հեռատես գտան Սուտանի գործոց նըկատմամբ: Եգիպտական խառն դատարաններուն Վերաքննիչ Ատենին նախագահը՝ Մ. Մուսի Պէլլէ՝ «Եգիպտոսի վերանորոգիչներէն մէկն» ըլլալը մասնաւորից: Ազգայնաբարձր թաղապետական Խորհուրդը՝ «Եգիպտոսի ժամանակակից պատմութեան մէջ ամենէն նշանաւոր դէմքը» Մուհամմէտ Ալի փաշայէն ետքը կը գրէր, տեղւոյն թաղ. Խորհրդոյն ուղղած ցաւակցական նամակին մէջ: Գահիրէի Եգիպտական կաճառին նախագահ Եագուպ Արթին փաշա, «Ջուր եւ Արդարութիւն» բառերուն հոմանիշ նկատեց Անոր անունը: Արեւ. Մամուլը՝ «Մեհենական անուն մ'էր երբեմն» ըսաւ: Գրասէր-Ատոմ՝ «Առաքել-Նուպար-Շահնազարեան վարժարանին հիմնադիրն» հռչակեց: Զարմայր Դպիր ալ ձեռնիքի մէջ Մ. Սինկրօսի հետ բաղդատութեան զրաւ զինքը: Ոմանք՝ «Դիւանագէտ էր» ըսին, այլը՝ «Վերանորոգիչ» յորջորջեցին: Վերջապէս, որչափ մարդիկ այնչափ կարծիք: Սա՛ իրաւ է որ, Եւրոպացիք՝ ընդհանրապէս՝ դիւանագիտական ասպարէզին մէջ զՆուպար փաշա «Վարպետորդի-Հայը» անուանած են: Ի՛նչ կ'ուզեն թող ըսեն: Նուպար փաշա այլ եւս պատմութեան կը վերաբերի: Անոր փաստաբանը, գերեզմանէն անդին, իր անբարբառ գործերն եւ առաքիւնութիւնները պիտի ըլլան:

Իսկ մեք, իբրեւ կենսագիր, մինչեւ ցարդ լռեցինք: Զուգեցինք ածապարել, տակաւին կանխահաս նկատելով կարծիք յայտնել այդպիսի մեծ անձնաւորութեան մը նկատմամբ:

Կուգանք ամենէն վերջը յայտարարել թէ, մենք ալ մեր զրիչը սրելով, ձեռնարկած ենք մեծանուն Հայ դիւանագէտին «Լիակատար կենսագրութիւնը» պատրաստելու: Սակայն յառաջակայ ուխտագնացութեանս դարձին վերապահած եմ զայն ի լոյս ընծայել: Միայն առայժմ, քանի մը մանրավէպեր ի լոյս պիտի ընծայեմ «Նուպար փաշայի կեանքէն», իբրեւ նմոյշ մը՝ մեր առաջադրեալ կենսագրական աշխատասիրութեան:

Նուպար փաշա՝ իր Ազգն ու Եկեղեցին հաւատարապէս սիրող մ'էր: Կը յարգէր ոչ միայն Հայ Եկեղեցականը, այլեւ նոյն իսկ դպիրները եւ եկեղեցոյն ժամակոյն: Եւ երբ մէկը տրամադրուէր ասոնց դէմ բռն մը ընել, չէր թողուր, չէր հանդուրժեր, առարկելով թէ՝ «Անոնք Աստուծոյ տան սպասաւորներն ու պաշտօնեաներն են»: Միայն բացառութիւն եղած է Ս. Համարձման տօնի օր մը, ուր սովորութիւն է որ, Եգիպտոսի Առաջնորդները Ազգայնաբարձր Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին երթալով կը պատարագեն: Այդ օրը, յետ ժամերգութեանց, հանգ. Տ. Գաբրիէլ Կալիկոպոսը՝ սեղանի հրաւիրուած է եղիւր քաղաքին մեծամեծներէն միոյն տունը, եւ այդ միջոցին՝ Վանեցի Գրիգոր վարդապետի մը պաշտպանութեանը համար, միջազէպ մը տեղի ունեցած է, զոր ժամանակակիցներ կը յիշեն:

Օտարագրի եկեղեցականներն ալ կը յարգէր ու կը վարձատրէր Նուպար փաշա: Մանաւանդ երբ մէկն իրեն գրածօն մը մատուցանէր իր գիտցած լեզուովը, բուռերով ոսկի կուտար:

Օր մը խեղկատակ մէկուն պնակ մը արծաթ դրամ նուիրած էր: Նուէրընկալը՝ սրախօսութեամբ մը՝ կը հասկըցնէ թէ, «Սովորութիւն չունի ինչպէս առանց գերտէր ուտելու»:

Ճարտարամիտ փաշան կը թափանցէ ու կը հասկնայ առարկուին ոգւոյն, եւ արդէն տուած արծաթ դրամներուն վրայ՝ բուռ մ'ալ անդլիական ոսկի կը նետէ:

Մեծանուն դիւանագէտը՝ թէեւ աշափրանկա մի պետական անձնաւորութիւն էր, սակայն շատ հաճոյք կը զգար աշափրախ նիստ ու կացէն եւ շարժումներէն: Գոհ կը մնար, երբ մէկը իր ձեռքը շառաչածայն համբուրէր, մանաւանդ տարին երկու անգամ, խթումի երեկոյնները եկեղեցիէն դուրս ելած ատենները:

Նուպար փաշա՝ ընտանեւէր եւ որդեսէր էր: Բայց իր ամենէն տկար կողմը՝ պղտիկ աղջիկն էր:

Ֆրանսացի մայրապետները՝ Նուպար փաշայի սոյն տկարութիւնը կանխաւ սերտելով, անոր սիրական զաւկին՝ Օրիորդ Զիպայի (ապա Տիկին Տիգրան-Ապրօ փա-

շա)՝ մի գեղատիպ լուսանկարը գանձելու ձեռագործի վրայ հիւսած էին խիստ նրբութեամբ եւ ճարտարութեամբ:

Նախարարական փաշան ընթրիքի վրայ եղած առանձինք մայրապետներ այդ ասեղնագործութեամբ պատարաստուած գեղանկարը կը տանին կը ներկայացնեն:

Նորին Բարձրութիւնը, ըստ որում շատ կը սիրէր իր սիրասունները, նա մանաւանդ ողբացեալ Զիպան, ուստի սեղանը ձգելով վեր կ'ելլէ, եւ երեք թուղթ գրելով, երեքն ալ զատ զատ մէյմէկ բաժակներու վրայ կը դնէ, եւ քաղաքավարութեամբ կը հրամայունէ յիշեալ մայրապետներուն:

Կռահեցի՞ր, ընթերցող, թէ այդ անակնկալ թղթերը պարզ խաղի թղթեր չէին, այլ 10,000ական Քրանդենոց չեֆեր:

* * *

Փաշան՝ իր ընտանեկան տեսութեան մէջ շատ անուշ էր: Բայց իբրեւ զիւանդէտ, կարի զգուշաւոր, ու ոչ բարեկամ կը ձեւանար նոյն իսկ իր ամենամտերիմ կարծուածներուն համար:

Ի դէպս եւ յանդէպս կը բարկանար: Անդամ մը Գահրէի Առաջնորդարանը կ'այցելէ: Ըստ սովորութեան, Առաջնորդարանի Եագուպ-Գավազը սուրճ պատրաստողով կը հրամայէ Բարձր. Փաշային:

Սուրճը բերողին սաստիկ կը բարկանայ Նորին Բարձրութիւնը, առարկելով թէ՝ « Ո՛վ քեզի հրամայեց սուրճ եփելու »:

Կը պատասխանուի թէ՝ « Առաջուց ի վեր սովորութիւն եղած է, հիւրերը մեծարել սուրճով, օշարակով, եւ այլն »:

Փաշան զգածուելով, մտերմաբար կը յայտարարէ թէ, « Ձեզի ո՛վ ըսաւ թէ ես այս տեղի հիւրն եմ: Ընդհակառակն՝ ես այս տեղի մարդը չեմ նկատուիր »:

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱ՛ ՀԱ՛ ՀԱ՛

Առ Հազար

Բարեւ, գիրուկ փիլիսոփաս: Տես, քեզի ի սրտէ սիրող բարեկամուհիդ, կուրծք տալով պատասխանիդ մէջ երեւցած սպանական տեղատարափին, նորէն կուգայ ծնրաղիր համբուրել չքապատիւ ուրտէնկութիդ բէշերը՝ որուն անգուպական ամբողջութիւնը՝ Եաքուժիին զուռնայով կ'իմացնես թէ՝ երեք կլորիկ ոսկիներու եղած է (սօղանը գաշա՞ վէրիօրլար): Բարով հազնիս դեռատի գիրուկս, այլ կը խրատեմ քեզ բարեկամաբար որ անգուշութեամբ սովորական մեզեիդ՝ Ֆասուլեային՝ ձէթը վրայ չկաթեցնես, զի գիտեմ որ քիչ մը չօլփազ ես: — Ներեցէք, լեզուս փոխեցի, բայց ստիպեցիր զիս յիշելու առածը թէ. « Իսառնուլիներու առջեւ մարգարիտ չի նետուիր »: Ուստի պիտի ջանամ Օգսէնի ոճով պաշտպանել դատս:

Ա՛խ... (կ'ազաչեմ այս իմ սիրական ախիս մի զը-

պիր, անցեալ անկատար բարեկամս, զի սոս սրտէս սլացաւ): Քեզ կը սիրէի ու դեռ կը սիրեմ շարունակ: Անհոգութեան հետեւանքով կամ սիրական մախառնան շատ ուսելով, գիրնալդ կ'իմացնես ինձ. այդ աւետիսը պարծանք մը պիտի ըլլար ինձի, եթէ չափազանցութեան վախը չունենայի, թէ՝ երբ աստիճանաւորեալ պօրանոցդ գրկելու յատուկ օձիկիդ թիւը զէրօի հասնի... հըմ... (2) օրիորդի մը չվայելիր, բայց պիտի ըսեմ. հոգագործին լուծը քեզ շատ պիտի նեղէ. կը ցաւիմ, զգուշացիր: Արդ չափաւոր կեր, չափաւոր խմես ու շատ մի ծանրանար Թռեթե տը խաժանաթիւնիդ վրայ, որուն մի քանի մասերը կարդացի թերթերուն մէջ. ատոնք քեզ կ'աւրեն, թօնթօշ, աղւոր տղաս, թօնպուլիս, խառակէօզս... պիւլպիւլս:

Հազարս, անհամբեր չեչտերով, անուղղակի հարցուններ կ'ընես ինձ. աղջիկ թէ մանչ ըլլալու վրայ կը վարանիս: Կ'ըսեմ քեզի ով ըլլալս, երբ հաճիս ձեռքիդ փաշախանը ու զաւազանը վար գնիլ, հանել կիս գաղիացիդ եւ ունկնդրել ինձի, երբ քառակուսի սեղանէն հեռու կը գտնուիս: Եթէ իրօք տեղեակ ես իմ աղայական, սաղազական եւայլն եւայլն կեանքիս, ինչո՞ւ կը վարանիս ո՞ր սեռին վերաբերելուս վրայ, մա՞նչ եմ թէ աղջիկ, ճգնաւոր եմ թէ հանած վարած: Քանի որ զիս մօտէն կը ճանչնաս, վար առ դիմակ: Բարեկենդանը անցաւ, մի կարծիր որ կը վախնամ, մինք կնիկ ենք, գիտե՛ս ես, մարդուն քօղիդ կը խօթենք, վերջէն կը զղջաս...: Եթէ անհամբերութիւնդ քեզ շատ կը նեղէ, առ սա եռեսուն փարան, իջիր կամուրջ, չոգենաւ. նստէ, անցիր Իւսկիւտար, շիտակ բռնէ գնա (եթէ անսխալութեանդ վրայ զաղափար չունենայի, ապուքարախուճի Մուշօնը պիտի յանձնարարէի որ հետ դար), ի՞նչու ելիր, ու հոն հարցուր Քազիմօճին. կարճուկ Եզովոս մըն է որ կոկիկ գինեաուն մը ունի — կարծեմ պիտի յիշես —, կանչէ քովիդ, աղւոր տիւզէն շիչ մը ուզէ, — առ սա քառասուն փարան ալ եթէ մանրուք չունիս, վերջէն հաշիւը կը տեսնանք —: Երրորդ կուլիդ քովդ կանչէ մարդուկը, հանէ գրպանէդ մեր սիրելի Մաղիլը, կարդա անոր իմ նամակս, կարդա՝ քուկդ ալ, ու տեսչիշնիշ եղիր, օղլում, Քազիմօճին հետ խորհրդակցէ ու երկուքնիդ քրտնաթոր աշխատեցէք իմ հախիւս գալու համար: Ի՛նչ նէ սանկ կ'ընեմ, նանկ կ'ընեմներու մէթալիք տայի նէ Իւսկիւտաի ծախքդ վճարելու երեք տասնոցին անգամ չէի տիրանար:

Քանի որ առանց սեռս յարգելու անպատուել կ'ուզես անցեալ սիրուհիդ, որ հիմայ քոյրդ է, անյաղթ նոճիին պէս դէմդ եմ, պղտիկ բարկացողս, գրէ ու պիտի լսես...:

— Մանչս կուլայ կոր, օրօրօցին քովը երթամ, ներեցէք, տեղը ըրեր է...:

Գիշեր բարի:

Իւսառնապուլ

Վ. Փ.

Եթէ կուզէք ԱՌՈՂՁ ԵՒ ԵՐԿԱՐ ԱՊՐԻՆ

Կարդացէք ՏՕԲԹ. ՏԱՂԱԽԱՐԵԱՆԻ ԱՌՈՂՁԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆԸ:

ԳՍԻԱՌԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՄԱՆՆՈՆ ԵՒ ԿԱՐՈՆ

Ամէն օր երբ ցորեկուան ճաշի համար դպրոցէն տուն կը դառնայինք, կը տեսնէինք Թորոս Էմմին, որ մտազբաղ մարդու մը պէս արագ կը քալէր. եւ երբ մեզ տեսնէր, ապուշ ապուշ կը նայէր քիչ մը, եւ յետոյ քրքիջ մը արձակելով ճամբան կը շարունակէր:

Բարեկեցիկ ընտանեաց մը մէկ հատիկ աղջիկն էր Մաննօն, նոճի հասակով, սեւ աչքերով եւ գաւառացիի ընական գեղեցկութեամբ: 17 տարին թեւակոխած էր, այն տարիքը որ աղջկանց եռուզեղումի ժամանակն է: Մաննօն բաւական ժամանակէ ի վեր համակրած էր Կարօին, իրենց զրացի մէկ երիտասարդին, որ իր սոնական առողջ կազմուածքովը, անկեղծ եւ արտայայտիչ նայուածքովը ներգործած էր իրեն վրայ:

Մայրը կռահելով այդ բանը, զգացուցած էր աղջկանը թէ անկարելի էր իր այդ փափաքին իրականանալը, վասն զի Կարօնց ընտանիքը ցեղային ատելութիւն ունէին իրենց ընտանեաց նկատմամբ, եւ իր հայրը անտարակոյս արգելք պիտի ըլլար այդ բանին: Հարկաւ հետաքրքիր էք իմանալու թէ ի՞նչ է այդ ցեղային ատելութեան պատճառը: Գաւառներու մէջ գիւղային գործերու կարգադրութեան ժամանակ, պզտիկ անհամաձայնութեանէ հակառակութիւն կը ծագի երկու ընտանեաց մէջ, հակառակութիւն մը որ որդեաց յորդի կը տեւէ:

Ահա այդպիսի հակառակութիւն մ'էր նաեւ որ կը տիրէր Մաննօնի եւ Կարօնի ընտանեաց մէջ: Բայց բռնաւ եւ անկեղծ սէրը այդպիսի նկատումներ չունի:

Մաննօն օրերով հալ ու մաշ կ'ըլլար. թէեւ Կարօն անտարբեր չէր իրեն նկատմամբ, եւ պատասխանած էր իր սիրոյն, բայց հայրը...

Մաննօն, իր մէկ հատիկ աղջկան, այս հոգեկան աննախանձելի վիճակը շատ յուզեց մօրը սիրտը, որ երկար բարակ մտածելով, իր միջամտութեան վայրկեանն հասած սեպեց: Այլ իր ամուսնոյն պիտի առաջարկէր այս բանը, ամէն պատահականութիւն աչքը առնելով: Եւ իրաւամբ, օր մը կերակուրէն վերջը ամէն բան պատմեց իր ամուսնոյն: Այս պատմութիւնն ըրածին պէս կրակ կտրեցաւ Թորոս Էմմին, եւ աղջիկը պատժելու համար շաքաթ մը ամբողջ սենեակի մը մէջ փակեց զայն: Օրը մէկ անգամ հազիւ կտոր մը հաց եւ գաւաթ մ'ալ ջուր կուտար անոր: Կինը ի գուր կ'աղաչէր, կը պաղատէր. Թորոս Էմմին անդրդուելի կը մնար: Յետոյ երբ շաքաթը լրացաւ, սենեակէն դուրս հանեց եւ սպառնացաւ անոր, ըսելով. «Կը սատկեցունեմ քեզ, երբ մէկ մ'ալ իմանամ որ այդ աղուն վրայ կը մտածես»:

Տասնեւհինգ օր անցած էր: Թորոս Էմմին գործի առթիւ մօտակայ գիւղ մը գացած էր, եւ երեկոյին ալ չպիտի վերադառնար: Մաննօն պատեհ առիթ սեպելով զայս, լուր զրկեց Կարօն որ իրենց գետեղերքի պարտէզին պատին տակը գայ խօսակցելու: Թորոս Էմմին իր գործը շուտ աւարտելով գիւղ կը վերադառնար: Որովհետեւ

իրենց պարտէզն ալ ճամբուն վրայ էր, պարտէզ մտաւ եւ սկսաւ հոն հոս պտըտիլ: Փարուն էր, գետը յորդած էր եւ անհագոյ կը յառաջանար: Թորոս Էմմին ցանկապատին վրայ եկաւ որ այդ հոսանքը դիտէ: Մէկ մ'ալ ի՞նչ տեսնէ: Մաննօն ու Կարօ ցանկապատին տակը իրարու քով նստած անո՛ւշ անո՛ւշ կը խօսակցէին, մէկմէկու ձեռքէ բռնած: Թորոս Էմմին ինքնիրմէն ելաւ. «Շա՛ն սատակներ» գոչեց, եւ զէպ ի անոնց նստած կողմը սկսաւ վազել: Այլ անտնալու չէր գար, պէտք էր վերջնական որոշումը տալ: Մաննօն յիշեց հօրը զինքը սատկեցնելու սպառնալիքը, եւ անմիջապէս նստած տեղէն ելլելով, վազեց դէպ ի գետը եւ անոր մէջը նետուեցաւ: Կարօ յուզումը սահման չունէր. նոյն վայրկեանին ինքն ալ որոշումը տուաւ, եւ Մաննօնի ետեւէն ջուրը նետուելով հասաւ անոր: Բայց գետը յորդած էր. կոհակները սպառնալիք էին. վայրկեան մը միայն երկուքը մէկ ջուրին երեսը ելան իրարու փարած: Վերջին գիրկընդխառնումն էր այդ: Ահեղահոս գետը քչեց տաւա երկուքն ալ դէպ ի յաւիտենականութեան անգունդը:

Այդ օրէն ի վեր շատ տարիներ անցած էին, եւ Թորոս Էմմին, որ այս դէպքին վրայ նոյն վայրկեանին իսկ ապուշ դարձած էր, ամէն օր ամառ թէ ձմեռ, չնայելով կիչիչ տաքին կամ ձիւնին ու փութին, ցորեկուան այդ ժամուն մեզի կը հանդիպէր, ու քիչ մը ապուշ ապուշ նայէին վերջը, քրքիջ մը կ'արձակէր, ու իր ճամբան կը շարունակէր կ'երթար գետին եզերքը, ճիշտ այն տեղը, ուր երկու անմեղներ զո՛հ գնացած էին նախապաշարու մի: Ապուշ եւ անգիտակ կ'սպասէր քառորդի մը չափ, թերեւս կը յուսա՛ր որ անոնք պիտի վերադառնային: Եւ յետոյ արագաքայլ քալելով գիւղ կը վերադառնար:

Ս. ՄԵՃԱՏՈՒՐ

Թ Մ Բ Ո Ւ Կ

Ականջ դրէք, ո՛վ Ծաղիկի ընթերցողներ, Մուսա է որ պիտի խօսի, 18 երկար, չա՛տ երկար, ծանր, չա՛տ ծանր դարուններու բեռան տակ կուզիկը անկած, աւանդական ցուպը ու թեզպիկը ձեռքը. մտիկ ըրէք, որովհետեւ ժամանակը սուղ է, թանկ է, արծաթ է, ոսկի է, աղամանդ է Մուսաիս համար, որուն Թմբուկ անունը կուտանք պիխապաւ արարածներս:

Մտիկ ըրէք ուրեմն, ահա պիտի խօսի. բայց սա Ն. չտապաւ ո՛ւր կը մտցնէ մեզ, մենք մեր Ազգ. վարժարանն անգամ հազիւ ուրեմն մտած ենք, ուր Բնական խեղճ Գիտութիւնը, ոտքերը՝ նողկալի գրիչներու սարսափելի հարուածներուն տակ՝ դէպ ի երկինք անկած է. յիշե՛նք նաեւ Տնտեսագիտութիւնը որ երկու տարի է ի վեր հոգին աւանդեց, ու մինչեւ այսօր տակաւին խեղճին վրայ քար մը դնող չկայ. չմոռնանք նաեւ Կրօնքը, որ նախադիւններու չզիմանալով դպրոցին կից եկեղեցին ապաստանած է. ըսե՛նք, Ն., ըսե՛նք. մինչեւ ե՛րբ, մենք ալ դպրոց ունինք, բայց տակաւին շատ մը գաղափարներ կը պահենք. հրապարակը չենք ձգեր: Օրինակի համար մեր

մէջ կը մնան փայտին բրած գործերը, այն օրհնեալ փայտին որ դրախտէն յատուկ մեր դպրոցին համար իջած է. որպէս զի այն որ աղայի մը տղին հետ խօսի անոր պոռ-խը հզօմէն, ձեռքը կոտորեն, ու տակաւին կէտ կէտ կէտ: Հասկնա՞ր, ո՞վ անգաղնապահ Ն., մեզի պէս գաղտնիք պահել սորովէ, որպէս զի վայր չտան: Հիմակ մտիկ ըրէք Թմբուկիս...: Բայց լռէ դուն ալ, Գուլումմահան, քու վիզուկդ ի՞նչ է. խեղճ Թագուհի ապշան ի՞նչ ըրաւ քեզի, որ փեշէն բռնեիր թող չես տար. ի՞նչ ընէ, թըշուառ այրին ապրի պիտի. գործ կը գարձնէ. գործներուն պէս սուտով ժամանակ չանցըներ (էլլար 600նոց գրախօմալը աղուորիկ մըն ալ ինձի գտնար տէ): Հերիք ալ կնկան պոչը բռնես. թող տուր քիչ մը որ վաստկած փա-րան ուտէ. մենք ալ Պարտիզակի մէջ ունինք անանկ կնիկներ, գուցէ ատկից աւելի ճաշը մայրիկներ, բայց օր մը բան մը գրա՞ծ ենք, եկեր ես Թմբուկիս ճառը կը խանդարես:

Լուսթիւն. — Բայց սա Դգօմը ինչ կ'ըսէ. դուն ո՞վ Դգում, լռէ, մեր գիւղին դգումը յարգի չէ, կովերուն կուտանք մենք անիկայ. ի՞նչ գործի մէջ ինկեր ես, էլիսն գաղտնիքները երեւան կը հանես. մենք ալ այդ տեսակ տեսարաններ ունինք, աղայի հը՛ը՛ը՛, մենձ աղայի հը՛ը՛ը՛, չախաճի, պախալի, չախալի. բայց մեզի կը պահենք, որպէս զի մեզի ալ բան մը մնացած ըլլայ: Հասկցա՞ր, Դգում. սա նայէ ինչէ, ի՞նչ անարժէք բան, եկեր է տէ 18 տարուան Թմբուկիս ձայնը կ'արգիլէ. ո՞վ Դգում, լռէ, ապա թէ ոչ մեր Նէնէին անէծքներովը կը ճաթեցնեմ քեզ:

Ա՛լ բաւական է քիչ մըն ալ Թմբուկիս մտիկ ըրէք. ճանըմ, հիմակ պիտի պօռայնէք զիս: «Ես իմ Թմբուկս...» Սուս եղիք պէ, սա ի՞նչ անհամբեր էք, 5 վայրկեան չէ՞ք կրնար սպասել: Ո՞վ Տիշէկ, դո՛ւն ուսկի՞ց եկեր գլուխ կ'ուռնցնես, ա՛խ վայրկեան մը ձեռքս տային քեզ, նայէ ինչ կ'ընէի. խեղճ մարդը տուն տեղ պիտի պահէ, հարկաւ քու ախապ, միւսին լեզուն, անոր ախանջը, եւ այն աւրչակէ պիտի, որպէս զի գործ ըլլայ. մենք Պարտիզակցիքս նայէ հեփիլներուն բան կ'ըսենք, որոնք մէկ թուղթ մը գրելով 2 չեյրիք կը զարնեն, մէկին նաչերը անկել կուտան, միւսին աչքերը առիքը կը ձգեն, անգամ մ'ալ ձայնդ չիլլայ, գլուխդ պեղան կը խօթես հա՛...:

Մնաք բարով Ծաղիկ եւ ընթերցող: Վա՛խ, Թմբուկիս մեկնելուն պատճառ եղաք, մէյ մըն ալ ի՞նչպէս պիտի բերեմ. աւա՛ղ ստակ չունիմ որ ձի վարձեմ: Ալ ասկից ետքը Կակուս, Փիլլան, Փրսսըզ, ես, դուն ալ ազատ գործեցէք. ի՞նչ կ'ուզէք ըրէք. բայց վրանիդ չեմ թողուր ես ատիկայ: Դուն ալ հիմայ ժամանակն էր, ով Հազար, (ա՛խ հատ մ'ըլլար ար ուտէի), սոս բանաստեղծութիւնը օրքան ձգեցիր. գուցէ խեղճ Թմբուկիս ալ աղուոր ոտանաւոր մը արտասանէր:

(Պարտիզակ)

Փիլիթիձ

Ս. ԳՍԼԵՆՏԵՐ

ի հեղինակած «Եւա» Ա. եւ Բ. հատորներն, «Տարրական Ձեռագիրտութիւն»ը «Չափաւարդն», ինչպէս նաեւ Ձեռագիրտութեան վերաբերող ամէն տեսակ պիտոյքներ կը ծախուին, Թարագճըլար փողոց թիւ 49 Հիւսարանը, ուր մասնաւոր դասախօսութիւն եւս կ'ընէ փա-փաքողաց:

ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Մարդուս կեանքը, ծննդենէն մինչեւ մեռնիլը, բազմահիւս երազ մըն է, որ մանուած է խինդով, վիշտով, երգով, սուգով եւ յիշատակներով, եւ որուն կը սատարեն՝ կաղանդ, Ծնունդ, Զատիկ, Տաղաւարներն ու բազմաթիւ Բարեկենդաններ. միայն թէ այդ Բարեկենդաններուն մէջէն Մեծ Բարեկենդանին՝ Օրացոյցներն Բուն Բարեկենդան ըսել սովորած են, իբր թէ միւսները կեղծ եւ չինձու ըլլային: Մեծ սխալ մ'է այս: Ս. Յակոբայ, Ս. Սարգսի եւ այլ բարեկենդաններուն ալ զուարճասէրներ կ'ուտեն, կը խմեն ու կը շուայտանան. ինչպէս որ հին Յոյները, տարին անգամ մը Աստղեկան տաճարը կ'երթային, եւ գինովելով ցոփուհեաց հետ կայթելով Եփեսոսէ... կը պօռային: Թէեւ հիմայ հիմնադրատեղ եղած են այդ դիցաբանական տաճարներ, բայց անոնց տեղ՝ միայն Բերայի մէջ կանգնուած են Սըլանտարի, Լը Պօնի, եւ այլն նման ճաշարաններ, բազմաթիւ չքեղ էքսիւրքիներ, ընդարձակ դարեջրատուններ եւ ի մէջ այլոց Օսկոնի թատրոն-պարտաձը, ուր անցեալ Շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ երեքշաբթի գիշեր՝ ինչպէս կ'ըսէին մեր նախնայք՝ արեղաներն անգամ անվարտի գացին, կայթեցին, պարեցին եւ Աղլա՛հ պօռացին, թարգմանաբար, հետեւելով հին դարերէ մնացած գինովներու այս բնագլին:

Անցաւ այս երազը... արթնցանք... ո՛չ:

Այժմ որ մեծ պահոց մէջ ենք, ամէն մարդ իր հոգւոյն փրկութիւնը պիտի մտածէ, եւ Բարեկենդանի մէջ գործած մեղքերնուս թողութեան պիտի աշխատինք. մանաւանդ տիկնայք, որոնց համար՝ Ճաշու ժամերգութիւնը մեծ դիւրութիւն կ'ընծայէ կուտակուած մեղքերնուն քաւութեան, եթէ աղօթենք. բայց ափսո՛ս որ բամբասանքէ ժամանակ չեն գտներ աղօթելու, որով փոխանակ թողութիւն գտնելու, մեղք մեղքի վրայ կը բարդուի:

Այս ըսածներնուս իբր օրինակ, հետեւեալ խօսակցութիւնը մէջ բերենք:

Անցեալ Զորեքշաբթի, առաջին Ճաշու ժամերգութեան, զեռ եկեղեցին չսկսած Մայր եկեղեցւոյ մէջ, տիկնայք եւ օրիորդներու բազմութիւն մը, զատ զատ խումբեր կազմած կը շաղակրատէին. իբր թէ իրենց տան մէջ մտերմական տեսութեան մը զրազած են:

Ամպոնին սակը գումարուած խմբակի մը՝ նորեկ տիկին մը մօտենալով, մտերմաբար ըսաւ.

— Բարեւ ձեզ, հոտ պլորուեր ի՞նչ կը խօրաթուիք կոր նայիմ:

— Վո՛ւյ աչկդ խաղա, Լուսիա, պիտէն պիտէ չըճանչցայ տէ, ո՞վ է կ'ըսեմ. թո՛ւ, թո՛ւ, թո՛ւ, քա առ ինչէ՞նի միս ես կապիր:

Գօռսէս չգրի տէ անկէց է:

— Ատ գօռսէի պան չէ, քուրուկ, չեւա՛ս ծոցուրիս, քա՛:

— Բէք թօճաֆ ես Ալէմ տուտու. աստար վրայ եկա՞ծ եմ, Հինթոս հանըմ:

— Է՛յ մաշալլահ, առջի պէս չես. երկու ամիս առաջ քեզ տեսնողը ասօր չճաշնար:

— Է՛յ հա, չէնէներս իրար անցած պան մըն էի ա-

մա, պէրէքէթ Տօքթօր *** եանին իւսճնեւրուն, բէք եա-
րաւիչ եղաւ:

— Քա ատոր համար ըսին քի, Մարգրիտ հանրմին
ախճիկանը նշանուեր է տէի ամա, Ս. Սէրգիսին ծան մը
չելաւ:

— Ըսել է քի, տառցած ֆիկուսներէն խապար չէք:

— Քա չէ... ըսին բոլոր խօսակիցները, Լուսիա
հանրմին բոլորտիքը հետաքրքրանօք ոլորտելով:

— Քա ատ ախճիկը, մէյէր Պէյօղլու ֆրէնկ սիրող
մը ունի եղեր...

— Վո՛ւյ չէ, տիւշմանի խօսք է, մի հաւատար: տա-
հա նէլէր. ախճիկը չիտկէ չիտակ բէնճիրէն պիլէ ելած
չունի, ատ մինչեւ Պէյօղլուները ընտո՞ր կացեր է:

— Դուն ի՞նչ կ'ըսես կոր, Հինթոս հանրմ, սուրբ
ըսածիդ հիմայ խաչը ծոցէն կ'ելլայ կոր, խապար ես...

— Մայրիկ, մայրիկ, Պիստոսէնց կիւլիւնեան նայէ,
ի՞նչ խըլախ կանանչ կոսն ֆիստան մըն է հագեր:

— Աման ախճիկ... Կիւլիւնեադ ունենաս, ըրա-
հաթ չես թողուր օր լախըրտը մտիկ ընեմ:

— Մարգրիտ հանրմը գիտէ՞ եղեր ախճիկանը ֆրէնկ
գօրթէ մը ունենալը:

— Զիյաէի ըսեր է, ինչ կ'իտնամ, սատանան առնէ
մեղքը ամա, ախճիկանը ֆրէնկ սիրող մը ունենալը բէք
աղէկ գիտեմ, մանչուն խրկած գօրթէի մէքթուպները՝
ընտոր է եղեր չիյտեմ, տօքթօրին ծառքը ինկեր է, մէ-
կիկ մէկիկ ինծի կարգաց, եռամուրճախը, ան ինչե՞նի
լեզուներ թափեր է քի:

— Կ'ըսես ամա, քուրուկ, հիմակու ախճիկներն ալ
պաշիա թիւրլիւ պան մըն են եղեր, կ'իտուն ենք կ'ը-
սեն, խաղք ու պատառին պաները կ'ընեն:

— Տահա ինչե՛ր, ինչե՛ր, աչմա գութուեու, սէօյ-
լէթմէ քէօթիւլիւ. քա ես ի՞նչ եմ կեցեր, ալէվին օ-
ճախին վրայ խալուրմա գրեր էի. մինչօք հիմայ տակը
չառաւ նէ շատ պան:

— Քա ասանկ օրով մի՞ն պիտի ուտես:

— Ինծի համար չէ քուրուկ, տօքթօրը պաքի կե-
րակուր պիտանը չիցեր:

— Ատ տօքթօրը, կերակուրը ծեր տո՞ւնը կ'ուտէ:

— Նէ՞ մինասիպէթ, սանկ այտա եղտա պիր կալու
ըլլայ նէ, թիւրլիւ մը պան կտուռի տէի... հէմէն ել-
լամ երթամ:

— Քիչ մըն ալ կեցիր դուն ալ, տահա Տէր Ամենա-
կալը չլինցաւ:

— Անոր լմնալուն նայիմ նէ, անգին խալուրմայիս
տարին կը լմնայ, մնաք բարով, ըսելով Լուսիա հանրմը
մեկնեցաւ եկեղեցիէն:

Լուսիա հանրմը հազիւ թէ մեկնած էր, անոր ետե-
ւէն Ալէմ տուտու սկսաւ խալուրմայի:

— Հեռուներ ըլլայ, ընտո՞ր ալ կ'ընեն. հիմայ սա
Լուսիային պերնին կէլիչէն պէլլի է քի, ատ տօքթօրը
զապթ ըրեր նստեր է:

— Ախտէր Ակոբին կնիկէն զատուելուն սէրի սէպէ-
պը ան չէ՞ր:

— Մեղայ դուք ալ, ի՞նչ ընէ կնիկը, մարդ մարդա-
սանք չունի:

— Ընտրիկ ալ է եռամուրճախը:

— Ասանկ հալխուն կիւլ տամլասի ախճիկանը արու-
նը կը մտնան զայէր:

— Աման Բրաքիօն հանրմ... էր օլ պաշ եարը-
սեր են, հիմայ ամէն մարդ իրեն չիտարին կը նայի կոր:

— Հինթոս հանրմ, սա մաղթանքճի Հայր Սուրբին
ետին կեցողը, Սոզումէին հարսը չէ՞:

— Քա ատոր էրկանը համար բէք տաժան մարդ է
կ'ըսեն կոր:

— Աչկի՞ս կ'երեւայ, թեւը կապեր, ճիտէն իրէք մահ-
րմայով մը կախեր է:

— Եղած խաղքութիւնները չիմացա՞ք...

— Քա ի՞նչ խաղքութիւն:

— Պարկինդանին կերակին, էրիկը կ'ըսէ քի, աս
գիշեր չպիտի կամ. կնիկը ինչ կ'ընէ չընեմ, կեսուրը կա-
նուխ մը կը պառկցունէ, անկէ իչէմէճի Սեղաթին տը-
ղուն հետ Պէյօղլու՝ օտո՞ւն ըսին ինչ ըսին, պալօզ մը
կայ եղեր, կ'ելլան հոն կ'երթան:

— Ախճիկութեանը զաթը ատ մանչուն հետ քիչ
մը քիչ զրցուեցան:

— Քա լախըրտըն մի կտրեր օր, ինչ է եղեր նէ
հասկնանք:

— Իչտէ ատ մանչուն հետ ատ տեղը աղուր ճիւմ-
պիւլ մը կ'ընեն. առտուան դէմ կանուխ, կէտիկ-փա-
չա կը տառնան, եօխուչին կուլը առապայէն կ'իչնան,
մանչը կը զատուի կ'երթայ, հարսը տուն կ'երթայ, դը-
ռանը պանիքը ուսուրով մը կը հանէ քի դուռը պա-
նայ, կղպանքը չգառնար. ներսէն սիւրկին դրուած է ե-
ղեր:

— Քա վո՛ւյ, հիմայ խելքիս կուգայ:

— Հապա՞, քա հիմայ ի՞նչ ընէ, ուր երթայ. ըրնտոր
ըլլայ նէ կեսուրօջա սուտ մը կը կըլլեցունեմ՝ կ'ըսէ, դու-
ռը կը զարնէ. դուռն է կը պացուի. քա դէմը ո՞վ ելլայ
նէ կը հաւնիք:

— Վախնամ էրիկը:

— Թախ կլխուն զարկիր. քա աս ո՞ւրկէ կուգաս կոր՞
կ'ըսէ. կէնճին չէնէները կը պոնուի, ճուզադ չկրնար
տար. ասոր վրայ էրիկը հարսը ներս կ'առնէ, եէյտիր Ալ-
լան, անանկ քէօթէկ մը կը քաչէ օր կէնճին թեւը կը
կոտրի. պէրէքէթ բաթըրտըյէն տրացիները կը հասնին,
կնիկը էրկանը ծառքէն կ'ազատեն. էրթէսին օրը էրիկը
առապա մը անելուն պէս, հարսը կը պոնէ մօրը տունը կը
խաւրէ:

— Ի՞նչ երեսով ելեր ժամ է եկիր. չիտակը ես ըլ-
լամ նէ կետիկներուն տակը կ'ասնիմ:

— Ընտո՞ր ալ կ'ընեն քուրուկ, լախըրտըն ըրիր նէ
էզաներս տողալ պաշլայեց... Քա աս ի՞նչ է... ժամը
կը պարսուրի կոր. ելլամ երթամ, հիմայ ո՞ր է նէ տղա-
քը կուգան, մնաք բարով:

— Քա՛ կեցիր, պարապար երթանք. ես ալ քիչ մը
Սիմային պիտի հանտպիմ:

Վերջապէս, մեր բարեպաշտուհի ախիկները այսպէս
ջերմեռանդաբար իրենց աղօթքը՝ եկեղեցոյ աւարտու-
մէն յետոյ աւարտելէ վերջը, մի առ մի մեկնեցան...
հայտէ եկեղեցիէն ըսենք:

ՍՈՒԱՐԷ ՏԱՆՍԱՆ ՄԷՄՆՈՒՆ ՕԼՈՒՐՍՈՒՆ ՍԷՆՏԷ ՎԱՐՍԱՆ

(Շարունակութիւն թիւ 133էն եւ վերջ)

Վերջապէս Ռէճինա տուտուն համոզուելով . . . շանթերնաւ եւ շանթերնաւները սալօն տարաւ . . . մատամներն ու մատմազէնները մէկմէկու նայելով սկսան խնդալ . . . ասորին մատմազէնները առջի իրիկուրնէ պատարաստուած իրենց անկաթկներուն թեւը մտած ըլլալով, Ռէճինա տուտուն սալօնէն վար իջաւ :

— Ծօ՛, կըլմէս, պու ագչամքի էթտիքլէրինի պէնսիւն :

— Պէնիմ զապահաթըմ վա՛ր մը, տուտուն . . . բիյնօտան էյի չալըյօրլար, պիր եօխարը զուլախ քօ :

— Ծօ՛, հէր լազըրտըյա ճէվապ վէրմէզլէր, թէրպիյէսի՛զ :

— Նէ՞ կիւճէնիյօն, սո՛ւս մը տուրայըն :

— Շիւտի պէնի տիյնէ, քիլէրտէ պէօյիւք թէփսիներն իչինտէ չէրպէթլէրի պէն հազըրլամըլըմ . . . եօգարտա մուզիկանըն սէսի քէսիլտիյի կիպի, սէն օ թէփսիյի ալ սալօնա կէթիր, ամա տիգզաթ էթ, կէնէ պիր չէյ գըրմայասըն :

— Սէն հէչ եիւրէյնզի տիւքէթմէ, կէթ միսաֆիրլէրին հանընտա չէօմէլ, նէնէն :

— Սէնի կէօրէյիմ, կըլմէս, ըսելով սալօն մտաւ :

— Բէթըրի, պու ագչամքի Փուփուլլա էթտիքլէրին իչին, լանսիէյի սէնին իլէ օյնամայաճայըմ :

— Խըյանէթ, պէնի գնարսըն :

— Միւսիւ էտմօն, պալանսէ՛ :

— Մեղա՛յ, կէօրտիւն, ալ տահա շաչըրաճագարմ :

— Պու ագչամ պամպաչկա հալլէր կէօրիւյօրում :

— Ան ալան քաթր, մատմազէլ :

— Պանա պազ, էֆիմի, նէ՞ օ, խոստովանա՞նք մը օլույօրսուն, գատրիլ մի օյնայօրսուն :

— Ամիս, նէ՞ հարայըմ, տալտըմ տա շաչըրտըմ :

— Պուտուն սէպէպիւնի պիլիւրիմ, նէ՞ տէյիմ հէմէն, պարիթ օլտսըն Միքէ :

— Մարտտա մօտամ չըգաճապ, կէօրէճէքսին :

— Ան ալան տէօ տէաիք, տուլուլմա՞տը մը : Պու ագչամ նէ՞ օլմուչունուզ պիլմէմ, վիրա պօզկունուզ օլույօր :

Լանթերնային ձայնը վայրկեան մը կարելով, մեր կըլմէս ագրարը, Ռէճինա տուտունէն առած հրամանին համեմատ, անուշի ափսէն առնելուն պէս չիտակ սալօն մտաւ :

Ռէճինա տուտուն այս տեսնելուն պէս շուտով դիմաւորեց :

— Ծօ՛, եօգ տահա . . . տըչարը չըգ, հայվան, օյուն պիթմէտի . . . :

— Պու նիճէ՞ օյուն, աղնամայօն քի պէն . . . ճալըր քէսիլինճէ, ամանը՛ն, կէթիր տէմէտիւղի :

— Պու նէ՞ գալըն գաֆալըսըն . . . Ծօ՛ տահա գատրիլ պիթմէտի տէյօրում, աղնամայօ՞րսուն :

— Պու ախչամ պիլմէմ, ես պէն լախըրտը աղնա-

մահօն, ես սէն տէտիլինի պիլմէյօն :

Այն ժամանակ գատրիլին երրորդ բարձր լմնցաւ եւ չորրորդն սկսաւ : Ռէճինա տուտուն սալօնը տեսաւ որ մատմազէլ մը մինակ նստեր է . . . սիրտը չնեղուի ըսելով քովը գնաց :

— Նիչի՞ն օյնամայօրսընըզ, մատմազէլ :

— Գալալիէր եօգ, մատամ, պիր վազըթտան պէրի գօլ իլ ֆօ սուարէյէրտէ տիգզաթ էթմի՛չինիզ, գալալիէլէրտէն զիհատէ տամա պուլունույօր . . . քիւչիւքիւլումտէ շաչըրըր ըտըմ քի հա՞նկը պիրինէ սէօզ վէրէյիմ տէյի :

— Հագզընըզ վար ամա, մատմազէլ, իչտէ Յուսեփիկ աղա օթուրույօր . . . իսթէրսէնիզ սէօյլէյիմ, օյնահընըզ . . . :

— Լազըրտը իչիմիզտէ գալսըն, պապամըն ետչընտա գալալիէ իլէ օյնամատան իսէ, օյնամամապ տահա էյի տիր :

Այս միջոցին վերջին կալօրը խաղացողներուն շունչը կտրելով վերջ տուին : Ասորին Ռէճինա տուտուն իր աղջըկանը Լիւսինն ըսաւ :

— Կըլմէսէ սէօյլէ, տէտիկիմի կէթիրսին :

Մատմուզէլ Լիւսին, մօրը ըրած հրամանին վրայ, սալօնին դռնէն աճապարանօք դուրս ելած միջոցին, անուշի ափսէն ձեռքը բռնած կըլմէսին գարնուելով, բոլոր գաւաթները կտրեցան, եւ մատմազէլ Լիւսինն չըրջագետը վերէն ի վար անուշ եղաւ :

Ռէճինա տուտուն, այս կտրտուքներուն ձայնը լսելով դուրս վազեց :

— Քա՛ վո՛ւյ . . . չիմտի չըտըրըրմ . . . :

— Քէօր օլ, հէմէն, ֆիսթանըմըն երը պիլմաի . . . քա մամ պու պիր տէյիլ իքի տէյիլ :

— Պէնիմ զապահաթըմ վա՛ր մը, սէն իսթիւմէ տիւչտիրն :

— Ճէնէնէմ օլ շունտան :

— Էօյլէ օլունճա բարամը վէր զիտէրիմ :

— Պիր բարա վէրմէյէճէյիմ, գըրտըղըն տէօքտիւյիւն էլվէրմէտի գայէր : Քա պէնիմ իքի թանէ կիւզէյիմ ֆիսթանըլըմ պիր բարալըզ օլտու, օնու տէմէ՛ղսին :

— Պագ տուտու, սանղա տէյիմ, պէն էօնճէ պուրահա կէլիչիմտէ, այտա պէչ մէճիտիյէնէ լազար էթտիմ, էօյլէ լամպալա, պարտաղա, ֆէստանղա էօտէչէմէն :

— Սէնի հայվան, սէնի, տահա եիւղիւ տէ վար տա լազըրտը էտիւօր . . . չիմտի կիտէճէքսին պու էվտէն :

— Պէն ճըլտըրմատըմ, կէճէլէյիւն նէ՛րէյէ զիտէյիմ, Օնզիւրիւնիւ պու զատար եախը՞ն մը պէլլէյօն :

Նոյն միջոցին կոմիտաս աղան ալ, խնդրին ի՛նչ ըլլալը հասկնալու համար դուրս ելաւ :

— Պու նէ՞ հալ պու ագչամ, նէ՞ վար պէօյլէ պիլմէմ . . . լամպա գըրըլտը, գահվէ ֆինճանըլըր էօյլէ, չիմտի տէ կիւզէլիմ պարտագ թաղըմը բարչա լարչա օլմուչ, պէն պէօյլէ սուարէտէն վազ կէչտիմ :

— Սէպէպի պիլմիւն շու կըլմէս տիր :

— Պաթէրիմօն շահիտ օլտուն քի, տէտիլիւրի եալան . . . զիւչիւք մատմազէլի զէօրտիւնըլի, պու ախչամ ինտալընա պանղա ճարըլըպ տուրտու :

— Տէֆ օլ չունտան . . . սէնին զարարնտան պաշ-
գա պիր չէյին եօգ :

— Ղաւարանըզ ճէնէթ օլմազ , նէյնէն , պաշխա
ուչազ կէլինճէ , արթըլս պիր չէյ զըրմազ մը սանըեօն :

— Գըրար զըրմազ , սէնտէն սօրմազլար , տէֆ օլ
չունտան , արթըզ զըսմէթին պու գատար արը :

— Ղըսմէթ զալմայընճա , խըզմէթ տէ զալմազ , ը-
սելով մեր կըրմէս աղբարը առաւ քալեց :

Մատմազէլ Լիւսի , հազուսաներուն բոլորովին աղ-
տտակուն չափազանց նեղանալով իր սենեակը քաշուեցաւ .
ասղին Բէճինա տուտուն , հիւրերուն սիրտը չկոտրելու
համար , ձեռքէն եկածը ետ չթողուց : Բայց բնական է
որ հիւրերուն սիրտը նեղանալով , մէկիկ մէկիկ կծիկը
դրին :

Մեր Ազմատէն , երբ սուրբէին վրայ իր կարծիքը
հարցուցինք , սապէս պատասխանեց .

Սուարէ տանսան ,

Մէնուռն օրուսուն ոէն տէ վարսան :

ԴԴՈՒՄ

Ն Կ Ա Ր Ն Ե Ր

Տիկիքը . — Մարիամ , չուտ հոս եկուր . . .

— Հրամայէք հանըմ :

— Դուն բնաւ ամօթ ըսած բանը չունի՞ս :

— Յանցա՞նքս , հանըմ . . .

— Ասկէ մեծ յանցա՞նք . . . (?) : Ո՛ւր է առջեւի
գողնոցը (!!!) . քեզի հրաման տուի որ բաղնիք եր-
թաս , ե՛լ գլուխս նստէ՞ ըսի . . . չո՛ւտ , ժամանակ չան-
ցուցած հազուստներդ ծրարէ ու դռնէն դուրս ելիր :

Պռալօ՛ , մատամ . . .

* * *

Ղալաթիա հանգերձի վաճառատունէ մը յաճախորդ
մը գնած հագուստին ծրարը առնելով գուրս ելած պա-
հուն , խանութպանը կ'առաջարկէ աշակերտին պախշիշ
մը տալ :

— Հէ՞ , կը բացադանչէ հրկրորդը . կարծեմ գնած
հագուստիս դրամը վճարեցի ամբողջ , այդ պախշիշ ը-
սածդ ի՞նչ բան է :

— Ինչպէս որ սովորութիւն է . . .

— Իրաւունք ունիք , բայց ես շէ տարի է արհես-
տովս կը զբաղիմ , տակաւին շէ բարա այդ պախշիշ ը-
սուած բանին արժանացած չեմ :

— Արհեստնի՞դ :

— Դադաղալվաճառ . . .

* * *

Սիրտը երած նշանած մը :

— Ըսէ՛ տեսնեմ , Սիրանոյշ , եթէ այսպէս չուտով
զիս երեսէ ձգելով , խօսքս մաիկ չպիտի ընէիր , ինչո՞ւ
համար յանձն առիր ձեռքդ ինձի տալու :

— Նշանած օրերուս ի վեր ամէն առաջարկներուս

գլուխ խոնարհեցնելով , ամէն բան յանձն առնելուդ հա-
մար :

* * *

Գինեւտան մէջ :

— Բաւական է ա՛լ , Բարթող աղա , վազ անցայ քու
տուած ստակէդ , (գինեպաններուն մէջ մօտաբարալիս մէկ
հատ մարդ կը գտնուի եղեր այս առաջարկը ընող) , տուն
գնա՛ , ալ ժամանակը անցած է , դուն ա՛լ չէ՛ք շնորհք
գինովցած ես :

— Ի՞նչ . . . Ինձի գինե՞վ կը կարծես կոր . . . սա բե-
րանս ցուցուր , հատ մ'ալ խմելով պիտի երթամ :

* * *

— Էրանի՛կ հանըմ , աղջիկդ Տօլրու Եօլը չապխա-
ճիի քո՞վ դրեր ես :

— Հա՛ , ամա քուրուկ , թօյ ճահիլ ըլլալուն , եր-
թալ գալու համար ճամբան մինակ կը վախնայ կոր եղեր :

— Հոգ մի ընիր , քանի մ'օրէն , սնոր ալ աչքերը
բացուելով , երթալ-գալու համար ընկեր մը կը ճարէ ի-
րեն (?) :

* * *

— Կնի՛կ , վար վազէ . հոտ մը կայ վարը , ճէյէրը ե-
րէցա՞ւ , ի՞նչ եղաւ :

— Ի՞նչ կ'ուզէ նէ ըլլայ , դուն ամէն օր իմ ճկէրս
կ'երես կոր . այսօր ալ ես քու երկու փարանոց ճկէրդ ե-
րեմ նէ ի՞նչ կ'ըլլայ :

* * *

Պարահանդէսին մէջ :

— Զխօսի՞ս , Լեւոնիկս , ինչո՞ւ լռեցիր . . .

— Օ՞՜ֆ . . . Պէտթրիկ , օ՞՜ֆ . . . Ի՞նչ խօսիմ . կը մը-
տածեմ կոր թէ՛ ի՞նչ խելքով պիտի ամուսնացած ըլլամ
գալ տարի , ու քեզի հետ չպիտի գտնուիմ հոս :

— Ինչո՞ւ , չէ՛ . . .

— Ըսինք ես՛ , ուրիշի մը հետ պիտի ամուսնանամ :

— Այդ է նէ բան մը չէ . պիտցած ըլլաս , ես ար-
դէն ամուսնացած եմ :

* * *

Տան մը դռան առաջ :

— Ճանըմ սիւտճի , պու կիւնլէրտէ սիւտիւնիւ բէք
պօղտուն , Թագսիմ սուլունա պէնդէյօր :

— Նէ՞ տէյօրսուն , մատամա . . . քէչկէմ Թագսիմ սու-
լու օլա . . . պիր դաչ սէնէտէն պէրու , բիացատա առը
դալըպ , քէնտիսի վայպ օլտու :

* * *

Երկու նշանածներ :

— Ի՞նչպէս , օրիորդ , այս դիշերուան ըրած պտոյտ-
նիս հաճելի թուեցա՞ւ ձեզ . . .

— Անտարակո՞յս . . . մինչեւ այսօր ուրիշներու հետ
ըրած պտոյտներէս ամենէն ազուրը ու զուարճալին ե-
ղաւ :

Պ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԱՆԱՅ ԿԱՐՈՏԵԱԼՆԵՐԸ

Սերվեթի մէջ գոհութեամբ կը կարգանք թէ Կայսերական Կառավարութիւնը բարեհաճած է երեք հազար ոսկիի նպաստ մը զրկել Վան, տեղւոյն կարօտեալներուն բաշխելու համար ձեռամբ տեղական Յանձնաժողովին, որ կազմուած է Վսեմ. Կուսակալին նախագահութեամբ:

— Ս. Հայրապետն ալ էջմիածնէ 15,000 բուրի զըրկեր է Վանայ կարօտեալներուն իբրեւ հացազին:

— Պ. Զանչեանցի կողմէն ալ 2000 բուրի զըրկուած է նոյն կարօտեալներուն բաշխուելու համար:

— Կէտիկ-փաշայի Թաղ. Խորհուրդը Երկուշաբթի օրը Ս. Պատրիարք Հօր յանձնեց 4210 զրուչի գումար մը, որ թաղին եկեղեցւոյն մէջ հաւաքուած է ի նպաստ գաւառացի կարօտեալներու:

— Հայ-Հռովմէական Պատրիարքարանին հերժումը.

— Հայ-Հռովմէական Պատրիարքարանին կողմէ օրաթերթերու հաղորդուած պաշտօնական գրութիւն մը կը հերքէ թերթերու մէջ հրատարակուած այն տեղեկութիւնը, թէ Վանայ դաւանափոխ հայերը Մայրենի Եկեղեցւոյ գիրկը վերադառնալ սկսած են, եւ կ'աւելցնէ. «Վանէն Կաթողիկոսարան հասած երկու ամենաճիշդ հեռագիրներէ կ'իմացուի թէ վերոյիշեալ լուրերը ոչ միայն սխալ եւ անճիշդ են, այլ թէ անցեալ Հինգշաբթի օր, Փետր. 25, Վանայ քաղաքին մէջ Կաթողիկոսայ հասարակութեան խումբն բազմութեան ներկայութեամբ նոր ազօթարանի մը բացման հանդէսն եւ առուր պատշաճի եկեղեցական պաշտօն կատարուել է»:

Վստահ ենք թէ Ազգ. Պատրիարքարանը հեռագրով բացատրութիւն ուղղելով Վանայ Առաջն. Տեղապահ Տ. Ստեփան Մ. Վ. Ազգաւստեանէ, պիտի փութայ պաշտօնական յայտարարութեամբ մը բուն իրողութիւնը հասկցնել Հայ Ժողովուրդին, որ սրտատրուի անձկութեամբ կը հետևի Վանայ կրօնափոխական լուրերուն:

Այս տարի էջմիածնայ մէջ պիտի կատարուի Գէորգեան Ճեմարանի հաստատութեան 25 ամեակը: Այս առթիւ նոյն Ճեմարանի հաստատութեան զխաւոր սատարողներէ մին, Տ. Վահրամ Սրբազան Մանկունի, պատրաստած է Ճեմարանի հաստատութեան Պատմութիւնը, որ Յոբելեանի հանդէսին օրը պիտի բաշխուի հանդիսականաց:

Նոյն գործին մէջ երախտագիտութեամբ կը յիշուի թէ, հանգուցեալ Գէորգ Դ. Կաթողիկոսի՝ ժամանակին Մեծ Եպարքոս Ալի փաշայի ըրած միջամտութեան վրայ, Կայս. Կառավարութիւնը 1000 ոսկւոյ արժողութեամբ 1000 հատ գերան նուիրած է Սօղանլըի անտառներէն, եւ այս կերպով ստատարած է Ճեմարանի կառուցման:

— Յարութիւն էՖ. Մէրեթմզուլի, որ կուրծքի հիւանդութիւն ունէր, անցեալ Ուրբաթ իրիկուն մահաւ:

Բանկալթի իր բնակարանին մէջ, Հանգուցեալը հանրածանօթ դէմք մըն էր Պոլսոյ Ազգ. շրջանակներուն մէջ: Պատրիարքարանի Ժողովներուն մէջ իր երբեմնի երկարամեայ մասնակցութիւնը եւ Ատենապետութեան շրջանները իր հանրային կեանքին զխաւոր պարագաներն են: Վերջին տարիներս քաջուած կ'ապրէր, իր վրայ պահելով միայն Շիշլիի գերեզմանատան մատակարարութիւնը:

Հանգուցեալին եղբայրը՝ Երուանդ էՖ. Մէրեթմզուլի, եւ քոյրը՝ այրի Տիկին Ն. Պոյաճեան մայրաքաղաքս հասած ըլլալով Եւրոպայէ, յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը:

— Ս. Հայրապետը այս անգամ ամուսնալուծութեան վճիռ տուած է տիկին Վերդինէ Պարտիզպանեանի, որ քան տարիէ ի վեր բաժնուած կ'ապրէր իր ամուսինէն, Թագուր էՖ. Պարտիզպանեանէ: Այս վճիռն շնորհիւ տիկին Վերդինէ կրցաւ Բարեկենդանի Հինգշաբթի օրը նոր ամուսնութիւն մը կնքել:

Ս. Հայրապետը նոյնպէս ամուսնալուծուած վճռած է Միհրան եւ Մառի Անանօֆ ամուսիններուն, որոնք այս կերպով պիտի կրնան նոր ամուսնութիւն կնքել:

— Գառնգիւղի Թաղ. Խորհուրդը եւ ազգայինները, անցեալ Շաբաթ իրիկուն եւ Կիրակի յաջորդաբար տեղան տուին ի պատիւ իրենց սիրեցեալ քարոզիչ Տ. Մեղրիսեղեկ Սրբազանի, որ ի մօտոյ կը մեկնի Իզմիր, առաջնորդութեան պաշտօնին դուրսն անցնելու:

— Ամերիկեան եւ Գերմանական Որբանոցներու մէջ պատասխարուող Հայ որբերու կրօնական դատարարակութեան խնդրին նկատմամբ եղած բանակցութիւններուն վրայ, նպաստաւոր կարգադրութիւն մը տեղի ունեցած է. այս կարգադրութիւնը ծանուցուած ըլլալով Պատրիարքարանի, անոր մասին մանրամասն տեղեկութիւնները յառաջիկային Պատրիարքարանի կողմէ Ազգ. թերթերուն պիտի հաղորդուին հրատարակուելու համար:

— Գառնգիւղի քահանայական դասը եւ Թաղ. Խորհուրդը թաղեցիներուն խնդրանաց համաձայն Տ. Մեղրիսեղեկ Սրբազանի Իզմիր ուղեւորութեան առթիւ խնդրեր են Պատրիարքարանէ որ Եկուսաղեմայ Պատրիարքական Փոխանորդ Տ. Գէորգ Զպիսկոպոս Երէցեան Մեծ Պահքի, Զատիկի եւ յաջորդ տօնական օրերու մէջ տեղւոյն եկեղեցին քարոզիչ կարգուի:

— Փետրվար 13ին Բագուլի մէջ թատերական շքեղ ներկայացում մը տրուել է ի նպաստ Տիկին Սիրանոյշի, հանդիսականներու խումբն բազմութեան մը ներկայութեամբ: Բաց ի մուտքի հասոյթէն որ 2000 բուրիէն աւելի եղեր է, Տիկին Սիրանոյշ բազմաթիւ ընծաներ ստացեր է՝ 5000 բուրիի արժողութեամբ. այս կերպով, երեկոյթին ընդհանուր հասոյթը 7000 բուրիին կ'անցնի, 700 ոսկի մէկ նպաստի ներկայացումէ՝. Հայ դերասանուհիները հազուադէպ կերպով ասանկ բաղդի մը կրնան հանդիպիլ:

— Գոհութեամբ կ'իմանանք թէ Դ. Կարդի Օսմանիյէ Պատուանշան շնորհուած է Կայս. Կազարանի Լամպաճի Պետրոս էՖ. Մարկոսեանի:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բոլորովին բարեփոխուած եւ կրկնապէս նոխացած
Յանձնարարուած Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Ուսումն. Խորհուրդէն
եւ վաւերացած Կ. Պոլսոյ Առեւտրական Սենեկէն

Ի Ն. ՏԻԻՋԵՆՃԵԱՆԷ

630 մեծադիր երեսներէ բաղկացած սոյն ընտիր գործը կը պարունակէ վաճառականութեան վերաբերեալ ամէն կարեւոր գիտելիքները եւ օրէնքները. վիճաբանայ եւ սպա-
ղիր փոխանակաբար, չէքի եւ տոմսակի իրական օրինակ-
ներ. տօմարակալութիւնը, կրկնատոմարը ընդարձակօրէն
բացատրուած. զխաւոր ազգաց դրամները, կշիռները,
չափերը, զամպիօի գինները, գրողմատուրքերը, եւայլն,
եւայլն. Պրտանի եւ օգտակար, զպրօցներու, առեւտրա-
կան ասպարէզին պատրաստութիւններուն, եւ նոյն իսկ գոր-
ծի մարդոց համար. Գին կազմեալ օրինակին 23 զրուշ:

Է Ք Ի Թ Ա Պ Լ

(ՄԻԱՅԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՅ)

**ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԷՆ ՀԶՕՐ
ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿՈՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ**

Երաշխաւորութեան դրամագրային է

1 ՄԻԼԻԱՌ 227 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆԲ

Ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ
Գ.Ս.ՈՒՆԷԱՆ ԱՍՏՈՒԱՆՈՒՍՏՈՒՐ

ԳՐՊԱՆԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ ՕՐԱՑՈՅՑ 1899Ի

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Զ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԷՖ.Ի

Կը գտնուի Ղալաթիա, Վրոյր եւ Լնկ. թղթավաճա-
ռանոցը եւ Պոլիս Հայ գրատունները. Միակ կեդրոնա-
տեղին Զ. Թորոսեան գրատուն, Պոլիս Վալիտէ խան,
Գիններն են, Դանկան 21/2, 5, 71/2, 121/2 եւ 20 ըստ
տեսակի. Շատ գնողներու մեծ գեղջ. Նամակազրոյժ
զրկողը Մաղիկի Տնօրէնութենէն կրնայ ստանալ մէկ օ-
րինակ. Նախորդ տարուանները 1 դանկան. Հատին
բօսթի ծախքը 20 փարայ է:

ԳՐԱՏՈՒՆ Զ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Զագնագրար, Վալիտէ խան

Բառգիրք Անգլ.-Հայ. Վ. Յ. Յակոբեան, գին քառ-
շոնէ 54, ընտիր լաթկզմ. 60, ընտիր թղթով 108. Գա-
ւառական կարօտ դպրոցաց գեղջ 30 %:

Բառգիրք Հայ-Գաղղ. Ե. Տէմիրճիպաշեան, գրքին
ետեւը յատուկ անուանց բառգրքերով. գին քառշոնէ 15,
լաթակազմ 171/2. Կարօտ դպրոցաց 30 % գեղջ:

Պէտք ունեցողներն ուղղակի գրատուն զիմեկ պարտին:

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐՔԵՐ

Բաց ի հայ եւ հայատառ Տաճկերէն բազմաթիւ վէ-
պերէ, գրատան մէջ կը գտնուին Հիւկոյի, Ձոլայի, եւ
այլ բազմաթիւ երեսելի հեղինակաց գրքերը, հանդէսներ,
ամէն տեսակ դասագրքեր, մանկավարժական պատկերա-
զարդ գրքեր, Ուսուցիչք, ուսուցչուհիք, գրասէրք կը
հրաւիրուին այցել եւ օգտուիլ առիթէն:

Թէ վաճառելի եւ թէ վարձու գրոց պայմանք մատ-
չելի են ամէն քսակի:

Գրատունը բաց է ամէն օր, եւ պատրաստ ամէն
անսակ յանձնարարութիւն կատարելու, եթէ փոխարժէքը
կանխիկ է:

(Հաստատեալ յամին 1852)

ՏՔՐ. Ս. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԲ

Թիւ 396, Մեծ-Փողոց Բերա

(Եանիի Գարեջրասան վրայի յարկը, ճիշդ Զրպուհեանց ղէմ)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամե-
նասաստիկ ցաւած աղաներն մեկ անգամեւ կը լեց-
ուին, ցաւով դիմեալ եւ բուժուած վերադառ-
նալու պայմանաւ:

Նորահնար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ
զիմացկուն արհեստական աղաներ կը պատրաստեն,
յար եւ նման ընականի, դեմքի ձեւաւորութիւն
ըստ արիքի, ծանոդութիւն, եւ ազատ արտասա-
նութիւն կրաշխաւորեալ:

Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը
բուժուին, ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու, եւ
ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ ա-
ռանց ցաւի աւամեանաւորութիւն:

Յ. Գ. Զմեռները կրակի օրերն ալ, (մինչեւ
կէս օր), ինչպէս նաեւ ամէն օր, (մինչեւ կէս գի-
շեր) հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղին:

Ա Ջ Դ

Այս անգամ կը վաճառուին
մեծ ու փոքր քանակութեամբ
Ազգ. Հիւանդանոցի սեպհա-
կան մաքառա դերձաններն
հետեւի Միսրոպովի զրա-
տեսակն օր է Կ. Պոլիս Սուլ-
թան Համամ Իզմիրի-Օզլու
խան թիւ 10:

Այս առթիւ կը խնդրուի
Արգոյ հասարակութենէն որ
փութան փորձել այս դերձաններն. Փորձառու եւ մաս-
նագէտ անձինք հաստատած են առաւելութիւնը հրապա-
րակի վրայ գտնուած առաջնակարգ դերձաններէն:

Փորձեցէք եւ անմիջապէս պիտի տեսնէք առաւե-
լութիւնը:

Եւ միանգամայն օգնած պիտի լինիք Ս. Փրկչի
Ազգ. Հիւանդանոցի հարկւրաւոր խեղճ եւ անկար պա-
տըսպարեւոց:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (ԿԱՆԻՍԻԿ)

ՅՊոլիս եւ Գաւառներ Տարեկան 50, Վեցամս 25, եռամս 15 դր.
Օսար երկիրներ 12 6 3 ժր.

Դրամի տեղ բոսքայի բոլ ալ կ'ընդունուի Գաւառներէն:
Թղթասարի ծախքը մեր վրայ:

ԾԱՂԻԿԻ Խմբագրութեան եւ Վարչութեան վերաբերեալ ամէն
գրութիւնք պէ՛տ է ուղղուիլ Առ.

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԵՕԲՄԷՃԵԱՆ

ՏՆՕՐԵՆ ԾԱՂԻԿ ԵԱՐԱՔԱԹԵՐԹ

Ղալաթիա, Նոռասունկեան խան

Արտօնաւոր Ա. ՍԱԲԱՅԵԱՆ

ԳՐԱՏՈՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԷԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Սուլթան Համամ Գաւառի, թիւ 14

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Վ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ 14